

11. Слостенин В. А., Чижакова Г. И. Введение в педагогическую аксиологию : Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / В. А. Слостенин, Г. И. Чижакова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.

12. Маслоу А. Психология бытия : Перевод с английского О. О. Чистяков / А. Маслоу. – М. : Рефл.-бук. – Киев : Ваклер, 1997. – 304 с.

Туровець Наталія. Аксиологічні пріоритети процесу самоактуалізації особистості майбутнього вчителя.

У даній статті дана характеристика феномена самоактуалізації особистості з позицій основних сучасних концептуальних підходів – антропологічного, особистісно-діяльнісного, акмеологічного та аксиологічного. Визначено переваги та недоліки кожного з перерахованих вище теоретико-методологічних підходів до розуміння концепції самоактуалізації особистості. Обґрунтовано пріоритетне значення аксиологічного підходу як основної методологічної бази в дослідженні проблеми самоактуалізації особистості майбутнього педагога.

Ключові слова: самоактуалізація особистості, антропологічний підхід, особистісно-діяльнісний підхід, акмеологічний підхід, аксиологічний підхід, самоактуалізація особистості майбутнього педагога.

Turovets Natallia. Axiological priorities of a future teacher's self-actualization personality process.

In this article the characteristic of a phenomenon of self-updating of the personality from positions of the main modern conceptual approaches – anthropological, personal and activity, akmeologicheskyy and axiological is given. Advantages and shortcomings of each of the listed teoretiko-methodological approaches to understanding of the concept of self-updating of the personality are defined. Priority value of axiological approach as main methodological base in a research of a problem of self-updating of the identity of future teacher is proved.

Key words: Self-updating of the personality, anthropological approach, personal and activity approach, akmeology approach, axiological approach, self-updating of the identity of future teacher.

УДК 378.011.33

Оксана Урсол, к.пед.н.
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету

**ЕЛЕКТРОННА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

У статті розглянуті основні тенденції розвитку електронної освіти. Проаналізовано сучасний етап розвитку e-learning і головних чинників, які впливають на успішність та ефективність його впровадження у традиційну освіту. Висвітлено переваги навчання з використанням технологій e-learning. Окреслено деякі можливості використання електронного навчального простору в сучасному вищому навчальному закладі. Визначено можливі способи використання електронних засобів навчання, процесу створення електронного навчального простору та виявлено деякі проблеми, що виникають при впровадженні електронного навчання у вищому навчальному закладі

Ключові слова: електронне навчання, переваги електронного навчання, технології; вплив e-learning; інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Зміни в системі вищої педагогічної освіти передбачають зменшення аудиторних занять, збільшення самостійної роботи студентів. Більшого значення надається рефлексивно-оцінній функції як ресурсу підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Такі реформи в освіті пов'язані з ідеєю саморозвитку особистості викладача та студента й вимагають перегляду змісту та форм організації пізнавального процесу в вищому навчальному закладі.

На думку вчених, до основних проблем, із якими стикатимуться викладачі, належать: постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; самостійне визначення й виконання творчих і дослідницьких завдань; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, засвоєння нових досягнень вітчизняного й зарубіжного досвіду; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які потребують інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних із педагогікою наук, як філософія, соціологія, політологія, психологія, релігієзнавство та ін.; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Тенденції розвитку сучасного суспільства, його яскраво виражена інформатизація зумовлюють необхідність якнайширшого використання інформаційних технологій у сфері освіти. Традиційні методи та форми навчання поступаються місцем новим засобам і технологіям навчання, які здатні підвищити результативність навчального процесу в умовах неухильного збільшення обсягів навчальної інформації, яку має сприйняти та засвоїти студент. Нові технології виявляються ефективними для самостійного навчання, що є важливим на етапі переходу до неперервної освіти впродовж всього життя. Такий перехід потребує не тільки змін у навчальних технологіях, а й нових якостей людини – її здатності до самооцінки, самонавчання, самовдосконалення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам дослідження проблеми ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті присвячені роботи В. Бикова, Л. Білоусової, О. Гудирева, М. Жалдака, О. Косогова, В. Кухаренка, Н. Морзе, Г. Науменка, О. Носова, С. Ракова, М. Сидорова, Є. Смірнкової-Трибульської та інших. У дослідженнях В. Бикова розкрито особливості організації навчального процесу у відкритому освітньому середовищі. В. Кухаренко концентрує увагу на проблемах дистанційного навчання. Н. Коритнікова розглядає процеси віртуалізації та інформатизації суспільства, в якому онлайн-навчання є відгуком на потреби сучасної освіти [1]. У працях В. Бакирова аналізуються можливі сценарії розвитку освіти та інновації, результатом яких може бути як сприяння розвитку й модернізації вищої школи, так і перешкоджання цьому процесу [2, с. 564].

Останнім часом з'являється дедалі більше вітчизняних та іноземних публікацій, присвячених проблемі використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів, у дистанційних курсах, розроблених для підвищення кваліфікації працівників. Так, загально педагогічні аспекти використання комп'ютера розкриті у працях таких учених, як В. Биков, М. Жалдак, В. Цонева; комп'ютерні засоби професійної комунікації розглядали Н. Волкова, Ю. Машбиць; мультимедійні технології – Л. Джеймс, А. Петренко. Значний інтерес становлять праці, які висвітлюють шляхи розв'язання проблеми комп'ютерного забезпечення професійної підготовки студентів різних спеціальностей (Ю. Лобанов, О. Єльченко). Окремі аспекти процесу самоосвіти у відкритому інформаційному середовищі вивчають вчені Г. Зборовський, Є. Шукліна. Вивчення психолого-педагогічної літератури (В. Беспалько, М. Жалдак, Т. Ільїна, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Є. Полат, Ю. Рамський та інші) свідчить про те, що широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес суттєво вплинуло на умови навчальної діяльності студентів, що позначилося на її формах, засобах і методах.

Ознайомлення з результатами теоретичних напрацювань учених дає можливість виявити безумовну зацікавленість у створенні новітніх освітніх технологій, які б відповідали сучасним можливостям всесвітньої електронної мережі.

Метою статті є аналіз тенденцій розвитку електронної освіти та висвітлення переваг навчання з використанням технологій e-learning.

Виклад основного матеріалу. Модернізація економіки та країни в цілому потребує суттєвих змін в освітньому процесі. Освіта має завжди йти в ногу з часом. Використання інновацій в освіті можна вважати основним двигуном довгострокового економічного зростання і соціального розвитку.

Електронна освіта або e-learning є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства. Вона сприяє оновленню форм, засобів, технологій та методів викладання дисциплін; розширенню доступу до знань для всіх рівнів населення з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання; формуванню в студентів навичок XXI століття.

Для уточнення поняття «e-learning» візьмемо за основу визначення цього терміну представниками ЮНЕСКО, а саме «e-learning – це навчання за допомогою Інтернету і мультимедія». Але хотілося б його трохи розширити. Вважаємо за доцільне дати таке визначення: електронна освіта (e-learning) – це спосіб організації навчально-виховного процесу, який базується на використанні ІКТ, технологій мультимедія й Інтернету з метою створення системи масового навчання і перепідготовки населення, підвищення якості освіти за рахунок покращення доступу до ресурсів і сервісів, а також віддаленого обміну знаннями і сумісної праці.

Ефективність навчального процесу залежить від рівня опанування студентами таких технологій навчання, як: технологія самосприйняття та самооцінки, тобто здатність до рефлексії, яка передбачає оволодіння прийомами самоаналізу та самооцінки; технологія самоврядування, що полягає в застосуванні прийомів самоконтролю, самостимулювання, самообілізації, саморегуляції, самопримушування, самозаохочення, самокритики, самопокарання; технологія роботи на аудиторних заняттях, із книгою, із персональним комп'ютером, із дистанційним середовищем навчання.

Широке впровадження нових інформаційних технологій сприяє розвитку багатьох нових можливостей для управління процесом навчання, навіть порівняно з дуже недавнім минулим. Сьогодні повною мірою може реалізовуватися ідея навчання в будь-який час і в будь-якому місці. Сьогодні в Інтернеті налічується понад мільйон навчальних курсів, а кількість порталів і віртуальних навчальних закладів сягає 30000.

Сьогодні все частіше говорять про нову освітню модель – «освіта 2.0». Під цим терміном розуміють сукупність базових принципів, що визначають освітні стратегії, які реалізуються за допомогою віртуальних соціальних мереж і мобільних Інтернет-технологій [3, с. 453].

У 1999 році в Лос-Анджелесі на семінарі CBT Systems був використаний термін e-Learning (Electronic Learning – електронне навчання). Серед науковців і дотепер немає однастайності у визначенні цього поняття. Спеціалісти найчастіше тлумачать e-learning як навчання з використанням Інтернет-технологій. Це набір додатків і процесів, які забезпечують навчання з використанням web-технологій і передбачають засоби організації взаємодії користувачів. E-learning охоплює доставку інформації через Інтернет, аудіо та відеозаписи, інтерактивне телебачення тощо.

На думку вчених-теоретиків, e-learning – це навчання, що базується на Інтернет-технологіях, які передбачають, з одного боку, інтерактивну самоосвіту, а з іншого – інтенсивну консультативну тьюторську підтримку студента [6]. На рівні інтерактивної самоосвіти, методичними засадами якої є принципи навчання за допомогою взаємодії студента з навчальними ресурсами за мінімальної участі викладача й інших студентів, уже стало загальноновизнаним упровадження мультимедійного підходу – інтерактивних баз даних, електронних журналів, комп'ютерних навчальних програм, електронних підручників.

Крім виконання свого провідного завдання – навчання на відстані за допомогою Інтернету, e-learning також є відмінним доповненням до занять на денній формі навчання й може слугувати для підвищення якості та ефективності традиційного навчання.

Процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних

технологій відбувався протягом багатьох десятиріч. Із моменту появи великих архівів, представлених на електронних носіях, усе частіше й частіше виникала думка про використання цього матеріалу в навчальних цілях. У глобальному плані це стало можливим із розвитком мережі Інтернет, яка давала змогу пересилати необхідну кількість даних з одного кінця світу в інший, вільно спілкуватися з іншими користувачами мережі в online режимі й розміщувати інформацію на Інтернет-сайтах, роблячи їх доступними для всіх охочих.

Тиск інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство, у яке світ вступив на початку XXI століття – це суспільство знань. Якщо в індустріальному суспільстві досвід навчання обов'язково був пов'язаний зі школою (середньою або вищою), то в інформаційному суспільстві, коли в результаті розвитку високих технологій одні професії відмирають, інші змінюються, треті народжуються, рівень вимог до професійних якостей працівників та їхньої відповідальності збільшується. Тому для того, щоб зберегти свої робочі місця в умовах великої конкуренції, зростати професійно, щоб упоратися з інформаційними потоками, що постійно зростають, і загалом успішно працювати в рамках динамічного інформаційного суспільства, люди повинні безперервно вчитися впродовж усього життя.

Глобальність як характерна риса інформаційного суспільства, розвиток інформаційних технологій, Інтернету та досягнення в галузі комунікацій роблять суспільство більш відкритим, а його члени все більше починають залежати один від одного й мусять постійно розширювати співробітництво. Цьому сприяє тенденція ринку праці до скасування національних кордонів і створення глобального ринку праці. Це неминуче веде до глобалізації освіти та використання глобальних інформаційних ресурсів і стандартів.

Саме експоненціальне зростання накопичених людством знань і неможливість їх ефективного засвоєння за допомогою традиційних методів і підходів, призводить до інтенсифікації процесів засвоєння знань, їх актуалізації та використання на практиці.

Дистанційне навчання, яке з'явилося дещо пізніше, запропонувало інший освітній підхід, який був позбавлений перерахованих недоліків і мав цілий ряд додаткових можливостей. В основу освітнього процесу при дистанційному навчанні була покладена цілеспрямована й контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який міг би вчитися у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем у процесі навчання.

Дистанційне навчання має певні переваги. Для студентів – це гнучкість графіку навчання; можливість навчатися за індивідуальним планом, згідно з власними потребами і можливостями; об'єктивна і незалежна від викладача методика оцінки знань; можливість консультиватися з викладачем у процесі навчання.

Для викладачів така форма навчання, насамперед, означає появу додаткової можливості подачі матеріалу студентам, тобто фактично з'являється можливість при тому ж навантаженні навчати більшу кількість студентів.

Як переконуємося, завдяки своїм очевидним перевагам дистанційна форма навчання швидко набула популярності в освітньому світі. Останнім часом ступінь запровадження можливостей Інтернет в освіту, кількість online курсів, їх тематика, різні способи реалізації та загальна спрямованість загалом сприяли виникненню ширшого за своїм значенням терміна «e-learning» (електронне навчання).

E-Learning дає змогу змінити суть освіти, підвищити мобільність і креативність навчальних планів і програм, відкриває можливість проектування та конструювання різноманітних інструментів формування професійної компетентності [4].

Електронне навчання, яке побудоване на використанні інформаційних і телекомунікаційних технологій, дає можливість організації навчального процесу викладачем, а також і самоорганізацію власної навчальної діяльності студентами та можливість оцінювати результати роботи як інших студентів, так і власної діяльності, порівнюючи її результати із поставленим зразком, еталоном. Така само оціночна діяльність, безперечно, робить студента не пасивним слухачем, а активним суб'єктом процесу навчання, спонукає до

пошуку помилок у власній навчальній діяльності та способів їх виправлення.

Середовище e-learning містить набір електронних технологій і засобів навчання, які можуть використовуватися для проведення дистанційного навчання. До найбільш значущих технологій і засобів e-learning, на нашу думку, належать: системи дистанційного навчання; курси дистанційного навчання; електронна пошта; інструменти Web 2.0; системи колективної роботи тощо.

Усі наявні технології та засоби e-learning дають змогу: організувати навчання, використовуючи різні форми: синхронне, асинхронне та змішане навчання; забезпечувати доступ до електронних матеріалів; застосовувати сучасні засоби навчання; організувати взаємодію учасників дистанційного навчання; організувати колективну роботу учасників.

Для активізації самостійної роботи студентів розвиваються технології е-лекцій, що поширюються через електронні мережі за допомогою інтерактивних дошок оголошень. Е-лекція може бути у формі підібраних статей, навчальних матеріалів, які готують студентів до майбутніх дискусій. Одним із перших прикладів інтерактивних симпозіумів став Бангкокський Проект, організований напередодні 16-ої Всесвітньої конференції Міжнародної ради з відкритої та дистанційної освіти в листопаді 1992 р. Шість відомих учених добровільно виступили як «перші спікери». Кожен із них надав інформацію розміром у 5-7 екранів і запропонував питання для обговорення за однією з 6-ти тем [5].

Однією з ключових переваг навчання з використанням технологій e-learning порівняно з традиційною освітою є персоніфікованість. У рамках електронного навчання студент отримує можливість самостійно створювати власне навчальне середовище, регулювати свою діяльність у ньому; визначитися з термінами вивчення навчального матеріалу; організувати навчальну діяльність відповідно до власного часу та можливостей, маючи змогу змінювати послідовність вивчення розділів навчального матеріалу; визначити проблемні для нього частини в навчальному матеріалі, які викликали у нього найбільше запитань, завдання, що потребували багатьох спроб виконання й виявилися найбільш складними; розраховувати свій час на вивчення навчального матеріалу, не зупиняючись детально на вже відомій інформації, а більше уваги та часу приділяти вивченню невідомого; аналізувати результати власної навчальної діяльності; порівнювати власну оцінку результатів з оцінками викладача, а також, що дуже важливо для формування самооцінки, з оцінками інших студентів.

Зазначимо, що перехід до електронного навчання є доволі складною проблемою й для викладача, оскільки інформатизація навчання змушує його вчитися нового, змінювати стиль взаємовідносин.

Крім того, у процес створення електронного навчального середовища виникають проблеми, зумовлені необхідністю переформатування навчальних матеріалів так, щоб ними було зручно користуватися в електронному форматі. Потрібно створювати такі електронні матеріали, які містили б якомога більше змістової інформації.

Важливим завданням для викладача має стати створення відповідної системи перевірки знань, яка б відповідала вимогам науковості, психолого-педагогічним віковим характеристикам особистості й водночас мала зручний електронний формат. Потребують розвитку й спеціальні навички роботи з електронними матеріалами, створеними для перевірки знань, тобто уміння правильно вибрати тип завдання, формулювати питання в межах цього електронного типу завдання, встановлювати певні обмеження щодо його виконання тощо.

Висновки. Використання технологій електронного навчання відкриває студентів величезний простір для самостійної діяльності, формує у нього здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самопізнання, самоінформування та формує вміння отримувати необхідну інформацію та працювати з нею.

Але попри всі перераховані переваги електронного навчання, залишається ряд проблем, серед яких виділяються такі, як: проблема якості електронних курсів; правові проблеми, пов'язані із захистом інтелектуальної власності; фінансові, що стосуються витрат на підготовку електронних курсів та їх оновлення; кадрові проблеми, пов'язані з підготовкою

викладачів, здатних розробляти й постійно оновлювати такі курси.

Але тільки раціональне поєднання традиційної системи навчання з нетрадиційними формами, зокрема й із використанням технологій електронного навчання, дасть змогу організувати ефективний навчально-виховний процес.

Список використаних джерел

1. Корытничкова Н. В. Интернет как средство производства сетевых коммуникаций в условиях виртуализации общества / Н. В. Корытничкова // Социологические исследования. – 2007. – № 2. – С. 85–93.
2. Бакіров В. С. Соціологія вищої освіти: нові дослідницькі сюжети / В. С. Бакіров // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – С. 561–566.
3. Горошко Е. И. Образование 2.0 – это будущее отечественного образования? / Е. И. Горошко // Образовательные технологии и общество. – Ч. 1 «Попытка теоретической рефлексии». – 2009. – Т. 12. – № 2. – С. 449–465.
4. Рубин Ю. E-learning: от экстремального обучения к упорядоченной системе / Ю. Рубин // Высшее образование в России. – 2007. – № 11. – С. 36–37.
5. Трякіна О. О. Електронне навчання (E-LEARNING): нові тенденції розвитку в процесі самоосвіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.net/index.php?bid=8085&chapter=1&p=achapter>.
6. Филоненко С. Н. Дистанционное обучение на Украине: опыт и перспективы. / С. Н. Филоненко // Дистанционное образование. – 1999. – N 2. – С. 34–39.
7. Филоненко С. Н. Дистанционное образование: опыт и перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.memoid.ru/node>.

Урсол Оксана. Електронне образование как инструмент развития информационного общества.

В статье рассматриваются основные тенденции развития электронного образования. Проанализированы современный этап развития e-learning, а также главные факторы, которые влияют на успешность и эффективность его внедрения в традиционное образование. Выявлены преимущества обучения с использованием технологий e-learning. Определены некоторые возможности использования электронного учебного пространства в современном высшем учебном заведении и возможности использования электронных средств обучения в организации проверки знаний. Очерчен также круг проблем, которые возникают при внедрении электронного учебного пространства в высшее учебное заведение.

Ключевые слова: электронное обучение, преимущества электронного обучения, технологи, влияние e-learning, информационно-коммуникационные технологии.

Oksana Ursol. Electronic learning as a mean of informational society development.

The article deals with main tendencies in electronic learning development. The modern level of the main components in e-learning and effectiveness of its providing into traditional education is shown here. The advantage of studying with e-learning is presented in the article. Some possibilities of e-learning system in modern educational establishments are described by the author. All possible means of e-learning techniques using and the process of electronic educational system development is analyzed here. Moreover, the author studies some problems connected with e-learning implementation at the high educational establishments that deals with renovation of educational resource. The new system in assessment of knowledge should become the important task for the teacher. This system has to comply with scientific demands and psycho-pedagogical age-related specifications. It should have comfortable format. Special skills of working with e-learning materials to check knowledge have been developed.

Key words: e-learning, e-learning implementation, technique, informational – communicational technologies.